

บทที่ 3

ระเบียบวิธีในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multi - Phase mixed method research) (Creswell & Clark, 2011) โดยแบ่งได้เป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 และ 2 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพไปพร้อมกันเกี่ยวกับบริบทและการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว แล้วนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้มาสร้างเป็นประเด็นสำหรับข้อคำถามในแบบสอบถามของระยะที่ 3 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวของครอบครัวโฮมสคูลในภาคใต้ โดยผลการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าว นำมาใช้เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ค้นพบในระยะที่ 2 ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวจากคำถามปลายเปิดของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาใช้ระยะที่ 4 ที่เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวของครอบครัวโฮมสคูลในภาคใต้ โดยใช้ข้อเสนอแนะแนวทางดังกล่าว จากคำถามปลายเปิดของแบบสอบถามมาเป็นประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ควบคู่กับนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ในระยะที่ 2 ประกอบไปด้วยเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นภาพรวมงานวิจัย จนได้แนวทางทางการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวของครอบครัวโฮมสคูลในภาคใต้

การศึกษาในครั้งนี้ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาหาความจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ บริบททางสังคม และพฤติกรรมของมนุษย์ในเชิงลึก การศึกษาให้เกิดความเข้าใจนั้น ผู้ที่ทำการศึกษามustเข้าไปอยู่และใช้มุมมองของบุคคลในสังคมนั้น ๆ เป็นหลัก สอดคล้องกับความเป็นเอกลักษณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การวิจัยครั้งนี้นำเทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาผสมผสานกัน เพื่อที่จะสามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้น ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ (จิตราภา กุณทลบุตร, 2550) ภายใต้ความเชื่อที่สามารถลดข้อจำกัดของวิธีการวิจัยแต่ละวิธี ใช้จุดเด่นของการวิจัยเชิงปริมาณมาแก้ไขจุดด้อยของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้คำตอบที่ได้สามารถสะท้อนภาพรวมของประชากรที่ใหญ่ขึ้น โดยเน้นให้ความสำคัญที่ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลักเนื่องจากสอดคล้องกับลักษณะสำคัญของการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง เป็นการแสวงหาความจริงในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวซึ่งดำเนินไปตามธรรมชาติ (องอาจ นัยพัฒน์, 2554) ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอกรอบแนวคิดวิจัยในภาพรวมทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ในการวิจัย การออกแบบงานวิจัย เครื่องมือวิจัย การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ความถูกต้องตรงประเด็นและความน่าเชื่อถือของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้
2. เพื่อศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้
4. เพื่อเสนอแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้

คำถามการวิจัย

1. บริบทของครอบครัวในการตัดสินใจจัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้เป็นอย่างไร
2. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากภาคใต้เป็นอย่างไร
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้เป็นอย่างไร
4. แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากภาคใต้ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multi - Phase mixed method research) (Creswell & Clark, 2011) จึงมีการใช้ขอบเขตการวิจัยที่แตกต่างกันไปตามระยะที่ทำการศึกษา โดยแบ่งได้เป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งดำเนินการไปพร้อมกันเกี่ยวกับบริบทและการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น เนื่องจากงานวิจัยต้องการแสวงหาความรู้ความจริงอย่างละเอียดลุ่มลึก เพื่อสนองตอบได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงศึกษาโดยการเลือกครอบครัวกรณีศึกษาแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 4 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้ทั้งหมด 25 ครอบครัวใน 10 จังหวัด ที่มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวภายในช่วงที่ผู้วิจัยทำการศึกษา (ตามที่ปรากฏในภาคผนวก ก) ตามแนวทางการคัดเลือกตัวอย่างเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ได้แก่ ตัวอย่างที่มีประสบการณ์มากและตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกัน (สุทธิ ชัตติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์, 2553) จากเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

1. เป็นครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน
2. มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างน้อย 3 ปี
3. เป็นครอบครัวที่ยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้

ซึ่งเหมาะสมในการตอบปัญหาของงานวิจัย มีความเป็นไปได้ในเรื่องเวลาและทรัพยากร (สุรางค์ จันทวานิช, 2553 ; ชาย โพธิ์สีตา, 2556) และสามารถให้ข้อมูลได้มากและครอบคลุม

(Information - rich cases) เป็นกรณีที่มีอะไรให้เราเรียนรู้ได้มาก ขนาดที่ว่าแม้จากกรณีเดียวที่เราเลือกมาศึกษานั้นทำให้เราได้ข้อมูลมากเชื่อมโยงกับกรณีอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือก ทั้งนี้จึงอาจเรียกได้ว่า Typical cases คือ กรณีที่เป็นแบบฉบับให้เราเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้ดี (Merriam, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับ Stake และ Creswell ที่กล่าวถึงการเลือกกรณีศึกษาว่าต้องสามารถกำหนดขอบเขตได้ชัดเจน มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีเวลาและสถานที่แน่นอน และสามารถทำการศึกษาอย่างเป็นเอกเทศสมบูรณ์ในตัวเอง (Stake, 2000 อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2556; Creswell, 2009) โดยมีรายละเอียดของแต่ละครอบครัว โดยใช้ชื่อครอบครัวเป็นนามสมมติดังต่อไปนี้

ครอบครัวที่ 1 ครอบครัว A ครอบครัว A มีประสบการณ์ 6 ปี โดยมีจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว โดยฝากเรียนร่วมกับโรงเรียน โดยไม่คิดเวลาเรียนและผลการเรียน บางครั้งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครอบครัว เช่น ไปตามแหล่งเรียนรู้ ผู้ปกครองและผู้เรียนเป็นเครื่องมือวัดประเมินผล ครอบครัวจดทะเบียนที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

ครอบครัวที่ 2 ครอบครัว B มีประสบการณ์ 12 ปี จัดการศึกษาในลักษณะแบบครอบครัวเดี่ยว และแบบช่วยประสานงาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละครอบครัวพร้อม ๆ กับการเรียน หรือมีการจัดกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับครอบครัวอื่น ๆ ตามสัดส่วนที่เหมาะสมในช่วงเวลา ตามความพร้อม ความสนใจ และข้อจำกัดของแต่ละครอบครัว ครอบครัวจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ครอบครัวที่ 3 ครอบครัว C มีประสบการณ์ 9 ปี ในการจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว โดยบริหารจัดการเองทั้งหมด โดยพ่อแม่ร่วมกับลูกทำหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้เอง ครอบครัวจดทะเบียนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ครอบครัวที่ 4 ครอบครัว D มีประสบการณ์ 8 ปี โดยจัดการศึกษาแบบครอบครัวเดี่ยว และแบบศูนย์การเรียนในรูปแบบโรงเรียนนานาชาติ มีการจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาที่มีหลักสูตรร่วมกัน มีการบริหารจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันจัดตั้งโรงเรียนโดยผู้ปกครองใช้หลักสูตรจากต่างประเทศ

ระยะที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องสภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ จากประชากรในการวิจัย คือ ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้ทั้งหมด 25 ครอบครัว ในปีการศึกษา 2556 จาก 10 จังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ สงขลา สตูล ชุมพร ภูเก็ต นครศรีธรรมราช กระบี่ ยะลา พังงา ตรัง และสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้แหล่งข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดภาคใต้ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเครือข่ายบ้านเรียนภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถาม

ระยะที่ 4 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้อการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วม ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 4 ครอบครัว

2. เจ้าหน้าที่จากสำนักเขตพื้นที่การศึกษา หรือเจ้าหน้าที่จากโรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานการศึกษาทางเลือก
3. ผู้ประเมินที่ได้รับความยินยอมจากครอบครัว

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การออกแบบงานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multi - Phase mixed method research) (Creswell & Clark, 2011) โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังภาพประกอบที่ 9 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 9 วิธีการดำเนินงานวิจัย

ระยะที่ 1 - 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
1. ร่าง เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก	ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพื่อให้ได้ประเด็นข้อคำถามสำหรับสัมภาษณ์		แบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอนโฮมสคูล	เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ฉบับร่างที่ 1 ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอนโฮมสคูล
2. ตรวจสอบ เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ ฉบับร่างที่ 1 ก่อนส่ง ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ คุณภาพ	1. นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ 2. ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษา 3. ประสานงานและผู้วิจัยจัดส่งหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย		1. แบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอนโฮมสคูล 2. ร่างหนังสือเชิญเป็น ผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	1. เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ฉบับร่างที่ 2 ทั้ง 3 ฉบับ ที่ผ่านการตรวจสอบ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา 2. หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ระยะที่ 1 - 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
3. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ 2 มาผลการตรวจสอบมาปรับปรุงเครื่องมือ	1. ส่งเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ ความตรง เชิงเนื้อหา และ ความตรงเชิงวัตถุประสงค์ 2. นำข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง 3. นำผลมาปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวิจัย 4. อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล		แบบประเมินแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้ง 3 ฉบับ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และ ครูผู้สอน โฮมสคูล	1. ผลสรุปข้อมูล การปรับปรุง และพัฒนา เครื่องมือจากการผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน 2. เครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 3 ฉบับ พร้อมนำไปเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก
4. เลือกกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูล	1. ผู้วิจัยเลือกครอบครัวกรณีศึกษาแบบเจาะจงตามแนวทางการคัดเลือกตัวอย่างเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ตัวอย่างที่มีประสบการณ์มากและตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกัน จากเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผู้วิจัยประสานงานครอบครัวต่าง ๆ เพื่อขออนุญาตทำวิจัย	ครอบครัวกรณีศึกษา จำนวน 4 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว A B C และ D		

ระยะที่ 1 - 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
5. สร้าง ความคุ้นเคย (Rapport) ก่อนลงเก็บ ข้อมูลวิจัย	1. ผู้วิจัยประสานงาน ทางภาควิชาฯ จัดทำ หนังสือและนำส่ง ครอบครัวกรณีศึกษา ทั้ง 4 ครอบครัว 2. ผู้วิจัยสร้างความ ความคุ้นเคยด้วย การเข้าไปแนะนำตัวเอง และการวิจัย รวมไปถึง เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งกิจกรรมภายในบ้าน และกิจกรรมภายนอกบ้าน อย่างน้อยครอบครัว ละ 2 ครั้ง	ครอบครัว กรณีศึกษา จำนวน 4 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว A B C และ D	1. หนังสือ ขออนุญาต เก็บข้อมูล 2. แบบ การสังเกต ของ Lofland (อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2552)	1. หนังสือ ขออนุญาต เก็บข้อมูล 2. ความไว้วางใจ ในตัวผู้วิจัย จากผู้ให้ข้อมูล ก่อน การสัมภาษณ์
6. สัมภาษณ์ เชิงลึก ครอบครัว ผู้จัดการศึกษา โดยครอบครัว 4 ครอบครัว	1. ประสานงานติดต่อ ล่วงหน้าประมาณ 3 วัน และนัดหมายวันที่ผู้วิจัย ควรไปอาศัยอยู่กับ ครอบครัวที่บ้าน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ 2. สัมภาษณ์เชิงลึก ชวนสนทนาโดยตรง ยึดความไหลลื่นไปตาม ประเด็นการสัมภาษณ์ พร้อมบันทึกอัดเสียง 3. ถอดเทปการ สัมภาษณ์แบบคำต่อคำ 4. จัดทำแฟ้มระบุรหัสจัด ประเภทที่มาของข้อมูล การสัมภาษณ์	ครอบครัว กรณีศึกษา จำนวน 4 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว A B C และ D	1. แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้เรียน และครูผู้สอนโฮมส คูล 2. สมุดบันทึก กิจวัตรประจำวัน แก่ ผู้เรียน 3. แบบการสังเกต ของ Lofland (อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช 2552)	1. เพิ่มข้อมูล การสัมภาษณ์ ตามแหล่งที่มา 2. ข้อมูลบันทึก จากการ ถอดเสียงบันทึก การสัมภาษณ์

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องสภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
7. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	1. วิเคราะห์ข้อมูลจากครอบครัวทั้ง 4 กรณี นำข้อมูลที่ได้มาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นการใช้ข้อมูลที่ได้มาสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์ จัดแผนผังหมวดหมู่ข้อมูลตาม ความเหมือนและแตกต่างในแต่ละประเด็น 2. นำผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ		ตารางจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามความเหมือนและแตกต่าง ในแต่ละประเด็น	1. ตารางหมวดหมู่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แยกตามประเด็น ความเหมือนและแตกต่าง 2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก
8. ร่างเครื่องมือวิจัยแบบสอบถามเพื่อการศึกษาเชิงปริมาณ	1. นำข้อมูลจากการศึกษาเชิงคุณภาพมากำหนดประเด็นสำคัญเพื่อสร้างเครื่องมือวิจัยแบบสอบถามเชิงปริมาณมาสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามและข้อคำถามปลายเปิด 2. นำเครื่องมือวิจัยแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพร้อมนำมาปรับปรุงก่อนการส่งตรวจสอบคุณภาพกับผู้เชี่ยวชาญ		แบบสอบถามฉบับร่างเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (แบบเลือกตอบ) ตอนที่ 2 การจัดกระบวนการเรียนรู้ (แบบมาตราส่วนประมาณค่า)	เครื่องมือวิจัยแบบสอบถามฉบับร่างที่ 1

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องสภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
9. ตรวจสอบ คุณภาพ เครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม ฉบับร่างที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้ เครื่องมือ	1. ประสานงานภาควิชา บริหารการศึกษาทำ และจัดส่งหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรง เชิงเนื้อหา และ ความตรงเชิงโครงสร้าง โดยการหาค่า IOC 2. นำแบบสอบถาม ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบพร้อมนำมา ปรับปรุงก่อนการนำไป ทดลองใช้เครื่องมือ		ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แนวทางการจัด กระบวนการเรียนรู้ ของการจัด การศึกษา โดยครอบครัว ในภาคใต้ (ข้อคำถาม ปลายเปิด)	1. เครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม ฉบับร่างที่ 2 2. หนังสือ ขอความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพ ของเครื่องมือวิจัย

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องสภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
10. นำ เครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม ฉบับร่างที่ 2 ไปทดลอง ใช้ก่อน นำเครื่องมือ ไปใช้จริง	1. นำแบบสอบถาม ฉบับร่างที่ 2 ให้ครอบครัวที่จัด การศึกษาโดยครอบครัว ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ครอบครัว ตอบแบบสอบถาม แล้วนำผลการตอบ แบบสอบถามมาหา ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) พร้อมนำผลการทดลอง ใช้มาปรับปรุง แบบสอบถาม 2. นำเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามให้ อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบให้คำแนะนำ พร้อมนำมาปรับปรุง ให้สมบูรณ์ก่อน การนำไปใช้จริง		แบบสอบถาม ฉบับที่ 2	เครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์
11. เก็บข้อมูล ด้วย แบบสอบถาม การวิจัย	1. ประสานงานทำ หนังสือถึงภาควิชาการ บริหารการศึกษาฯ เพื่อออกหนังสือ ขอความร่วมมือจาก ครอบครัวที่เป็น ประชากรในงานวิจัย	ครอบครัวที่จัด การศึกษา โดยครอบครัวใน 10 จังหวัดภาคใต้ ปีการศึกษา 2556 จำนวนทั้งหมด 25 ครอบครัว	เครื่องมือวิจัย แบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์	ข้อมูลจาก แบบสอบถาม การวิจัย

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องสภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
	2. นำแบบสอบถาม ไปเก็บข้อมูล จากประชากร 3. เก็บคืนและ ตรวจสอบความสมบูรณ์ ของแบบสอบถาม การวิจัย			
12. วิเคราะห์ ข้อมูลจาก แบบสอบถาม การวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็นข้อมูล เชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ บรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนดังนี้ 1. ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ ของแบบสอบถาม 2. นำแบบสอบถาม ที่มีความสมบูรณ์ ไปบันทึกข้อมูล ด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์ 3. วิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็นข้อมูล เชิงคุณภาพใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำข้อเสนอแนะ แนวทางๆ ที่ได้ไปใช้ ในระยะที่ 4		1. โปรแกรม คอมพิวเตอร์ 2. ตาราง วิเคราะห์เนื้อหา ข้อเสนอแนะ แนวทางๆ	1. ผลการวิจัย เชิงปริมาณจาก แบบสอบถาม ซึ่ง ถูกนำไปยืนยันผล วิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ เชิงลึกในระยะที่ 2 เพื่อตอบ วัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 2. ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับ การจัดกระบวนการ เรียนรู้โดย ครอบครัว จากกรณีศึกษา ภาคใต้จาก ข้อคำถาม ปลายเปิด

<p style="text-align: center;">ระยะที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)</p>				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
13. จัดทำ ประเด็นและ เอกสาร การประชุม กลุ่มย่อย	<p>1. นำผลการวิจัย เชิงคุณภาพในระยะที่ 2 และข้อเสนอแนวทาง การ จัดกระบวนการเรียนรู้ใน คำถามปลายเปิดจาก แบบสอบถาม ในระยะที่ 3 มาใช้เป็น ประเด็นในการประชุม กลุ่มย่อย</p> <p>2. กำหนดประเด็น การประชุมกลุ่มย่อย โดยการตรวจทาน จากอาจารย์ที่ปรึกษา</p>		<p>ร่างเอกสาร ประกอบการ ประชุมกลุ่มย่อย</p>	<p>เอกสาร การประชุม กลุ่มย่อย</p>
14. ดำเนินการ สนทนากลุ่ม	<p>1. พิจารณาเลือก ผู้เข้าร่วมประชุม กลุ่มย่อยจากคุณสมบัติที่ ระบุไว้</p> <p>2. ประสานงานภาควิชา บริหารการศึกษาฯ จัดทำหนังสือเชิญ ร่วมประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยทาบทามและ เรียนเชิญด้วยตนเอง</p> <p>3. จัดประชุมกลุ่มย่อย นำเสนอผลการวิจัยและ ร่วมอภิปรายตามประเด็น ที่กำหนด</p> <p>4. บันทึกและถอดเทป การประชุมกลุ่มย่อย</p>	<p>1. ครอบครัว ผู้จัดโฮมสคูล 4 ครอบครัว</p> <p>2. เจ้าหน้าที่ จากสำนักเขต พื้นที่การศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ ที่ เกี่ยวข้องกับ หน่วยงาน การศึกษา ทางเลือก</p> <p>3. ผู้ประเมิน ที่ได้รับ ความยินยอมจาก ครอบครัว</p>	<p>1. เอกสารบันทึก การประชุม กลุ่มย่อย</p> <p>2. แบบ ลงทะเบียน ผู้เข้าร่วม การประชุม กลุ่มย่อย</p>	<p>1. รายชื่อ ผู้เข้าร่วม การประชุม กลุ่มย่อย</p> <p>2. แฟ้มถอดเทป บันทึกการประชุม กลุ่มย่อย</p>

ระยะที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)				
ขั้นตอน	การดำเนินการ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก/ ประชากร	เครื่องมือ	ผล การดำเนินงาน
15. วิเคราะห์ ข้อมูลและสรุป ผลการวิจัย	1. นำข้อมูลที่ได้จาก การ สนทนากลุ่ม มา ดำเนินการวิเคราะห์โดย ใช้เทคนิค การ วิเคราะห์เนื้อหา และ เปรียบเทียบ ความ เหมือนและความ ต่างของข้อมูล 2. นำผลที่ได้มาสรุป เป็น แนวทางการจัด กระบวนการเรียนรู้ การ จัดการศึกษา โดยครอบครัวจาก กรณีศึกษาภาคใต้		ตารางวิเคราะห์ เนื้อหา เพื่อเปรียบเทียบ ความเหมือน และความต่าง ของข้อมูล	แนวทางการจัด กระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา โดยครอบครัว จากกรณีศึกษา ภาคใต้เพื่อตอบ วัตถุประสงค์ ข้อที่ 4

โดยทั้ง 4 ระยะนั้น มีรายละเอียดกระบวนการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ระยะที่ 1

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องบริบทของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
จากกรณีศึกษาภาคใต้จากครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 4 ครอบครัว กรณีศึกษาโดยใช้
การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ
ที่กล่าวถึงตัวแปรเกี่ยวกับบริบทของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จากเอกสาร ผลงานวิจัย หนังสือ
บทความวิชาการ วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยทำการวิเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีเกี่ยวข้องทั้งในและ
ต่างประเทศ ประกอบด้วย อมรวิรัช นาคทรพรพ (2543), ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย
(2543), นิลวรรณ แซ่จิว (2543), ทองไพเราะ สถาวรินทุ (2543), สมพร พึ่งอุดม (2544), ยุทธชัย เฉลิมชัย
และคณะ (2547), Bielick & McPhee (2006), Rajamony (2008), ผกาวรรณ นันทวิจิต (2549),
Sheperd (2010), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551ก), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
(2550), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551ข), สุชาดา จักรพิสุทธิ์ และคณะ (2548),
สาทร สมพงษ์ และคณะ (2553) ได้ประเด็นข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 4 ประเด็น
ได้แก่

1. ภูมิหลังของพ่อแม่ หมายถึง ความพร้อมในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านดังต่อไปนี้

1.1 ความพร้อมด้านผู้ปกครอง ได้แก่ วุฒิการศึกษา อายุ ประสบการณ์การณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว อาชีพ การเตรียมความพร้อมให้กับตัวเองในฐานะผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว รูปแบบการจดทะเบียนของครอบครัว

1.2 ความพร้อมด้านผู้เรียน ได้แก่ ระดับชั้น อายุ ประวัติการศึกษา พัฒนาการ ความถนัด ความสนใจ ลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของผู้เรียน

1.3 ความพร้อมด้านสถานที่และแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย

2. มูลเหตุในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

3. ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

4. รูปแบบการดำเนินการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 4 ครอบครัว กรณีศึกษาจากกรณีศึกษาภาคใต้ จากจำนวนทั้งหมด 25 ครอบครัว ใน 10 จังหวัด เพื่อให้เข้าใจลักษณะหรือบริบทของครอบครัวในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามที่ได้จากขั้นตอนที่ผ่านมา มาจัดทำเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured protocol) แล้วตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.1 มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าระดับอาจารย์ หรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าระดับชำนาญการ หรือมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าประเภทบริหารระดับต้น

1.2 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของครอบครัวในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured protocol)

2.1 ยกร่างแบบสัมภาษณ์

2.2 นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ

2.3 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.4 ขอให้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่งหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและปรับปรุงอีกครั้ง

3. วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.1 ติดต่อ ทาบทาม และนัดเวลาสัมภาษณ์ ครอบครัวกรณีศึกษา หมายถึง ผู้ปกครอง พ่อ หรือแม่ เป็นจำนวนอย่างน้อย 3 ครั้ง สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เวลาประมาณ 1.30 - 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม สำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Seidman, 1998) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีสัมภาษณ์โดยตรง (Face - to - face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ สถานที่ต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามความเหมาะสม

3.2 เดินทางไปสัมภาษณ์ครอบครัวกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และตามด้วยวิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง (Constant comparative techniques) ของข้อมูลในแต่ละบทสัมภาษณ์ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. หลังจากถอดเทปแล้ว จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับแต่ละประเด็นในบริบทของครอบครัว คือ 1) ภูมิหลังของพ่อแม่ 2) มูลเหตุในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 3) ปรัชญาและแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และ 4) รูปแบบการดำเนินการจัดการศึกษา

2. จัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่ถอดเทปแล้วลงในแฟ้มเอกสาร ที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ทั้ง 4 ครอบครัว เพื่อรอการตรวจสอบข้อมูลที่ต้องอีกครั้ง

3. ตรวจสอบบทสัมภาษณ์อีกครั้งเพื่อพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์

4. แยกประเภทและจัดหมู่ของข้อมูล (Sorting and coding data) ในแต่ละครั้งหลังจากได้เก็บข้อมูลแล้ว จะมีการบันทึกอย่างละเอียดขยายความข้อมูลให้ชัดเจนในเชิงคุณภาพ และเขียนคำถามเพิ่มเติม เมื่อรวบรวมครบถ้วน ผู้วิจัยต้องอ่านทบทวนข้อความหลายรอบ แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อความ (Text) ซึ่งได้จากข้อมูลในแบบบันทึกและจากการถอดเทปสัมภาษณ์ บรรทัดต่อบรรทัด แล้วจัดหมวดหมู่แยกประเภทของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันและแตกต่างกันไว้ด้วยกัน

5. นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หารูปแบบและแนวคิดหลักของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Identifying patterns and themes) ของทั้ง 4 ครอบครัว โดยใช้วิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง (Constant comparative techniques) ของข้อมูลตลอดเวลาในแต่ละบทสัมภาษณ์ จนกระทั่งไม่มีประเด็นเพิ่มเติมจึงยุติการเก็บข้อมูล

6. นำข้อมูลข้างต้นที่ได้มาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการใช้อยู่ข้อมูลที่ได้มาสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์โดยไม่มีให้นำทฤษฎีไปควบคุม พร้อมยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำหลักที่สำคัญที่ได้เพื่อแสดงความชัดเจนของผลที่ปรากฏ

ระยะที่ 2

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้จากครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 4 ครอบครัว กรณีศึกษาโดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จากกรณีศึกษาภาคใต้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่กล่าวถึงตัวแปรเกี่ยวกับบริบทของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 จากเอกสารผลงานวิจัย หนังสือ บทความวิชาการ วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยทำการวิเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีเกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วย อมรวิรัช นาครทรรพ (2543), ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543), สมพร พิงอูดม (2544), ยุทธชัย เฉลิมชัย และคณะ (2547), Rajamony (2008), สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2551), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551ก), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551ข),

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ และคณะ (2548), สาทร์ สมพงศ์ และคณะ (2553) ได้ประเด็นข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่

1. หลักสูตร
2. วิธีการจัดการเรียนการสอน
3. การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้
4. การประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ครอบคลุมผู้จัดการศึกษาโดยครอบคลุม 4 ครอบคลุม กรณีศึกษาจากกรณีศึกษาภาคใต้ เพื่อให้เข้าใจการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาโดยครอบคลุม ผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามที่ได้จากขั้นตอนที่ผ่านมา มาจัดทำเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Protocol) แล้วตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้
 - 1.1 มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าระดับอาจารย์ หรือมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าระดับชำนาญการ หรือมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าประเภทบริหารระดับต้น
 - 1.2 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้และปัญหาอุปสรรคของครอบคลุมผู้จัดการศึกษาโดยครอบคลุม เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Protocol)

- 2.1 ยกร่างแบบสัมภาษณ์
- 2.2 นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ
- 2.3 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 2.4 ขอให้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่งหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและปรับปรุงอีกครั้ง

3. วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก
 - 3.1 ติดต่อ ทาบทามและนัดเวลาสัมภาษณ์ครอบคลุมกรณีศึกษา หมายถึง ผู้ปกครอง พ่อ หรือแม่ ผู้เรียน และผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบคลุม ให้จัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นจำนวนอย่างน้อย 3 ครั้ง สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เวลาประมาณ 1.30 - 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Seidman, 1998) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีสัมภาษณ์โดยตรง (Face - to - face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ สถานที่ต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามความเหมาะสม
 - 3.2 เดินทางไปสัมภาษณ์ครอบคลุมกรณีศึกษา ส่วนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะต้องใช้ชีวิตร่วมกับครอบคลุมกรณีศึกษาทั้ง 4 ครอบคลุม อย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อช่วยให้เข้าใจโลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด และความหมายที่ครอบคลุมผู้จัดการศึกษาโดยครอบคลุมให้ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ชั้น คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก นอกเหนือจากการเฝ้าดู ผู้วิจัยจะซักถามบางสิ่งบางอย่างที่ไม่อาจเข้าใจได้จากการสังเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่ลักษณะเป็นสัญลักษณ์ การซักถามนี้คือการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการนั่นเอง

หลังจากนั้นจึงทำการจดบันทึก (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัย จะเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของครอบครัว ใช้ในกรณีที่ครอบครัวกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม หรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวโฮมสคูลอื่น ๆ ทั้งนี้ในการสังเกตทั้งสองประเภทจำเป็นต้องทำให้ มีระบบ ผู้วิจัยจึงใช้กรอบของการสังเกตของ Lofland (อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2552) โดยแบ่ง ออกเป็น 6 อย่าง คือ ฉากและบุคคล (ที่ไหน เมื่อไหร่) พฤติกรรมและบทบาท (ใครทำอะไร) แบบแผนพฤติกรรม กลุ่ม และองค์กร (อย่างไร) ปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ (กับใคร) เหตุการณ์ หรือฉากพิเศษ (ใครบ้าง) ความหมาย (ทำไม)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และ ตามด้วยวิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง (Constant comparative techniques) ของข้อมูล ในแต่ละบทสัมภาษณ์ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. หลังจากถอดเทปแล้ว จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับแต่ละประเด็นในบริบทของครอบครัว ได้แก่ 1) ภูมิหลังของพ่อแม่ 2) มูลเหตุในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 3)ปรัชญาและแนวความคิด การจัดการศึกษาโดยครอบครัว และ 4) รูปแบบการดำเนินการจัดการศึกษา รวมถึงการจัด กระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว คือ 1) หลักสูตร 2) วิธีการจัดการเรียนการสอน 3) การใช้สื่อและ แหล่งเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้

2. จัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่ถอดเทปแล้วลงในแฟ้มเอกสาร ที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ทั้ง 4 ครอบครัว เพื่อรอการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องอีกครั้ง

3. ตรวจสอบบทสัมภาษณ์อีกครั้งเพื่อพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์

4. แยกประเภทและจัดหมู่ของข้อมูล (Sorting and coding data) ในแต่ละครั้งหลังจาก ได้เก็บข้อมูลแล้ว จะมีการบันทึกอย่างละเอียดขยายความข้อมูลให้ชัดเจนในเชิงคุณภาพ และเขียน คำถามเพิ่มเติม เมื่อรวบรวมครบถ้วน ผู้วิจัยต้องอ่านทบทวนข้อความหลายรอบ แล้วจึงทำการวิเคราะห์ ข้อความ (Text) ซึ่งได้จากข้อมูลในแบบบันทึกและจากการถอดเทปสัมภาษณ์ บรรทัดต่อบรรทัด แล้วจัดหมวดหมู่แยกประเภทของข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันและแตกต่างกันไว้ด้วยกัน

5. นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หารูปแบบและแนวคิดหลักของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Identifying patterns and themes) ของทั้ง 4 ครอบครัว โดยใช้วิธีเปรียบเทียบความเหมือนและ ความต่าง (Constant comparative techniques) ของข้อมูลตลอดเวลาในแต่ละบทสัมภาษณ์ จนกระทั่งไม่มีประเด็นเพิ่มเติมจึงยุติการเก็บข้อมูล

6. นำข้อมูลข้างต้นที่ได้มาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำ ข้อมูลที่ได้มาสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์โดยไม่มีให้นำทฤษฎีไปควบคุม พร้อมยกตัวอย่าง คำพูดประกอบคำหลักที่สำคัญที่ได้เพื่อแสดงความชัดเจนของผลที่ปรากฏ

ระยะที่ 3

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในเรื่องสภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการ การศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ จากจำนวนครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ในภาคใต้ทั้งหมด 25 ครอบครัว ในปีการศึกษา 2556 จาก 10 จังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ สงขลา สตูล ชุมพร ภูเก็ต นครศรีธรรมราช กระบี่ ยะลา พังงา ตรัง และสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้แหล่งข้อมูลจากสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดภาคใต้ สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายบ้านเรียนภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามและข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับบริบทของครอบครัว และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ โดยลักษณะของแบบสอบถาม มี 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบเลือกตอบ ใช้สอบถาม เพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา วุฒิการศึกษา อาชีพ จำนวนบุตรที่จัดการศึกษา โดยครอบครัวและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้สอบถามตัวแปรเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวนข้อจะขึ้นอยู่กับจำนวนประเด็นที่ได้จากระยะที่ 1 และ 2 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีรายละเอียด ดังนี้
 - ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 - ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
 - ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
 - ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
 - ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด
3. ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในภาคใต้

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาความตรงและความเที่ยงก่อนนำไปใช้จริง ดังนี้

1. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง และทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
2. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้วิธีการหาค่า IOC
3. นำแบบสอบถามที่มีความตรงเชิงโครงสร้างและความตรงเชิงเนื้อหา ให้ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถามแล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) (Cronbach, 1990) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้เท่ากับ .9542

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากประชากร เป็นครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวใน 10 จังหวัดภาคใต้ ที่มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในช่วงที่ผู้วิจัยทำการศึกษา (ตามที่ปรากฏในภาคผนวก) จำนวนทั้งหมด 25 ครอบครัว มีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดผู้ตอบแบบสอบถามครอบครัวละ 1 คน อาจเป็นผู้ปกครอง พ่อ หรือแม่ หรือผู้ที่ได้รับอนุญาตจากครอบครัว ซึ่งสามารถให้ข้อมูลในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว
2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากครอบครัวที่เป็นประชากรในงานวิจัย

3. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามถึงครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยจัดส่งด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

1.2 นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ไปบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนข้อคำถามปลายเปิดโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัว จากกรณีศึกษาภาคใต้ที่ได้มาใช้เป็นประเด็นประกอบการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ควบคู่กับนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ในระยะที่ 2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการประชุมได้เห็นภาพรวมจากผลการวิจัย

ระยะที่ 4

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในเรื่องแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้ โดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) อันมีกระบวนการดำเนินการ 3 ขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าร่วม ดังนี้

1. ครอบครัวผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว 4 ครอบครัว
2. เจ้าหน้าที่จากสำนักเขตพื้นที่การศึกษา หรือเจ้าหน้าที่จากโรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานการศึกษาทางเลือก
3. ผู้ประเมินที่ได้รับความยินยอมจากครอบครัว

ขั้นตอนที่ 2 จัดการประชุมกลุ่มย่อย

1. ติดต่อ ทาบทาม และกำหนดวันประชุมกลุ่มย่อย
2. ขอให้ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และส่งหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย
3. จัดทำเอกสารประกอบการประชุมกลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญเรื่องแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้
4. จัดการประชุมกลุ่มย่อย ระยะเวลา 1 วัน ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม 2558 เวลา 9.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมปณชิตา บัณฑิตวิทยาลัย อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning resources center: LRC) ชั้น 10 อาคาร 2 (ด้านหลัง) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

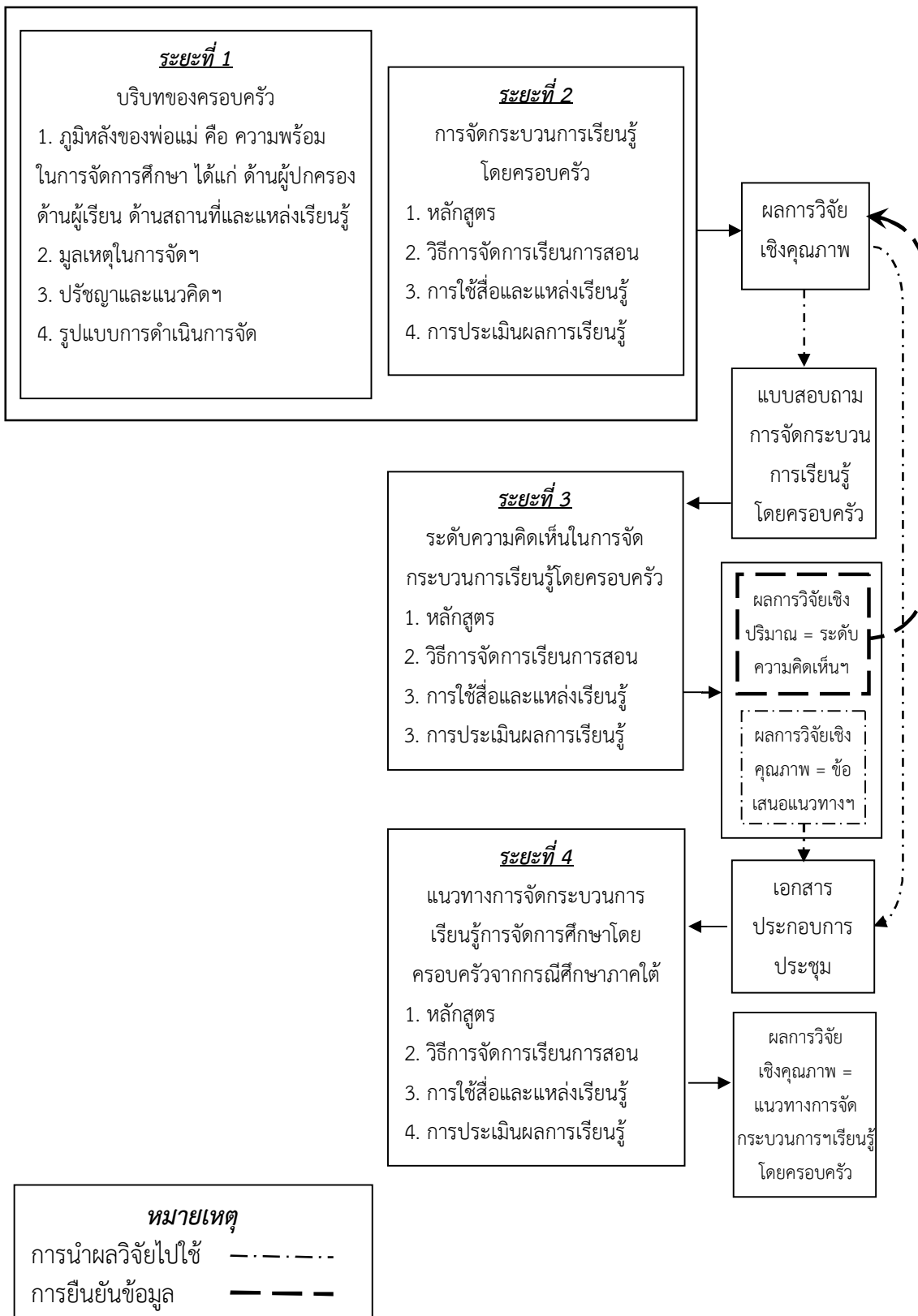
ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย

นำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย มาดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง (Constant comparative techniques) ของข้อมูล และนำผลที่ได้มาสรุปเพื่อเป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากกรณีศึกษาภาคใต้

การประยุกต์ใช้ข้อมูลวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีพหุระยะ (Multi - Phase mixed method research) ผลการวิจัยในแต่ละระยะจึงมีทั้งผลวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงคุณภาพสลับกันไป เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ โดยนำผลการวิจัยแต่ละส่วนมาประยุกต์ใน 4 ระยะ ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 10 และมีรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 10 การประยุกต์ใช้ข้อมูลวิจัย

โดยการนำผลการวิจัยทั้ง 4 ระยะนั้น มีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้
 ระยะที่ 1 ได้**ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ**เกี่ยวกับบริบทในการจัดการศึกษาโดย
 ครอบครัวยจาก 4 ครอบครัวกรณีศึกษา
 ระยะที่ 2 ได้**ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ**เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดย
 ครอบครัวยจาก 4 ครอบครัวกรณีศึกษา
 ระยะที่ 3 ได้ผลการวิจัย 2 ส่วน คือ

1. **ผลการวิจัยเชิงปริมาณ** คือ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้
 โดยครอบครัวยของครอบครัวยผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวยในภาคใต้

2. **ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ** คือ ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ
 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวยในภาคใต้

ระยะที่ 4 ได้**ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ**เกี่ยวกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ
 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวยในภาคใต้

ในการนำผลการวิจัยในแต่ละระยะมาใช้ในการดำเนินการวิจัยนั้น เริ่มจากเมื่อได้ผลการวิจัย
 เชิงคุณภาพระยะที่ 1 และผลการวิจัยเชิงคุณภาพระยะที่ 2 เกี่ยวกับบริบทและการจัดกระบวนการ
 เรียนรู้ แล้วนำผลการวิจัยดังกล่าวมาสร้างเป็นประเด็นสำหรับข้อคำถามในแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือ
 การวิจัยในระยะที่ 3 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้
 โดยครอบครัวยของครอบครัวยโฮมสคูลในภาคใต้ โดยผลการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 3 นั้นถูกนำมาใช้
 เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 2 เพื่อแสดงให้เห็นความสอดคล้องและความแตกต่างกัน
 ของข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัย จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลระยะที่ 4 ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ
 เกี่ยวกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวยของครอบครัวยโฮมสคูลในภาคใต้ โดยใช้
 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวย
 ในภาคใต้จากคำถามปลายเปิดของแบบสอบถามมาเป็นประเด็นในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)
 ควบคู่กับนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะที่ 2 เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ประกอบ
 ไปด้วยเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นภาพรวมงานวิจัย โดยจัดทำเอกสารการประชุมกลุ่มย่อยฉบับสมบูรณ์
 เพื่อใช้ประกอบการจัดประชุมกลุ่มย่อย จนได้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบครัวย
 ของครอบครัวยโฮมสคูลในภาคใต้

การสร้างความน่าเชื่อถือของการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ศึกษาโดยเฉพาะข้อมูลที่เก็บจากการวิจัยและ
 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้เวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ศึกษา กล่าวคือมีการติดต่อประสานงาน
 อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อทำความคุ้นเคยและเพื่อรู้จักผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนทำการวิจัย
 และในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้นจะใช้เวลาที่เพียงพอ ทั้งนี้รวมถึงการศึกษาประวัติของครอบครัวย
 การสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ และการสร้าง
 ความไว้วางใจในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อผู้วิจัย (Lincoln & Cuba, 1985)

2. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (สุภางค์ จันทวานิช, 2552, Ridenour & Newman, 2008) ดังนี้

2.1 ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายต่างกัน (Data triangulation) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายจะช่วยทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ซึ่งในที่นี้มีการเก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละครอบครัวหรือแหล่งข้อมูลด้านบุคคล เช่น ครูที่สอนพิเศษ เพื่อนที่เป็นนักเรียนโฮมสคูล เพื่อนที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ญาติ เป็นต้น

2.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย (Methodological triangulation) เป็นการเก็บข้อมูลเรื่องเดียวกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เป็นแฟ้มสะสมงานของผู้เรียน

3. ผู้วิจัยให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ศึกษาหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องโดยการอ่านข้อมูลดังกล่าวพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม (ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2551; Diane Vaughan, 1983 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2552) อันช่วยให้เกิดแง่มุมมองข้อมูลใหม่ในการตีความเนื่องจากการตีความเดิมเกิดขึ้นเพราะยังไม่เข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาดีพอ และช่วยให้เห็นข้อผิดพลาดของผู้วิจัย

4. ผู้วิจัยใช้หลักของการสร้างสัมพันธภาพที่ดี (Rapport) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่มของการวิจัยโดยการประสานงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิจัยอย่างต่อเนื่องทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การเข้าร่วมประชุมในกลุ่มย่อยหรือเป็นทางการ แนะนำตัวผู้วิจัยเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคุ้นเคยและไว้วางใจนักวิจัย ซึ่งจะช่วยให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่แท้จริงและน่าเชื่อถือ

5. ผู้วิจัยใช้ข้อปฏิบัติทางจริยธรรมขั้นพื้นฐาน 3 ประการ คือ การขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลโดยต้องทำกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนและทุกครั้งที่ทำการสัมภาษณ์ การรักษาความลับของแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเผยชื่อของบุคคลและสถานที่ทำการวิจัย ซึ่งต้องพิจารณาร่วมกันกับผู้ให้ข้อมูลรวมถึงการเข้าถึงข้อมูล ผู้วิจัยต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออันตรายใด ๆ แก่แหล่งข้อมูล เพื่อการป้องกันผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลอันเนื่องมาจากการให้ความร่วมมือในการวิจัย